

Stevche Todorovski

RING - SEAL FROM KALE-SKOPJE

Keywords: jewelry, ring, Skopje – Kale (Fortress) , Middle Age, lion – guardian, seal.

Abstract: *During the excavation of the archaeological site "Fortress Kale - Skopje, is found a ring from the medieval times. It is dated from the 14th century. The ring is with a hoop composed of five four leaf clovers, joined with molding. Also, they are five crosses with half rounded spokes. Over the hoop, a slim neck with elongated octagonal head is rising, and a lion is carved of its upper surface. We think, that this ring was worn by a warrior, whose assignment was to keep certain territory from the emergence of the Turkish army. The ring represented his hallmark and belonging to the order of elite warriors as guardians units of a particular territory.*

In the centre of the city of Skopje, you can find the locality Kale which is 45 meters high. This sand terrace in the south end represents the Skopje fortress. Actually the fortress is represented by the upper city or acropolis, while at the foot of the fortress in the south-southeast, where the old Skopje Bazaar is today, there used to be a sub-city that along with the upper and lower part of the city, from left side of the river Vardar, represented medieval Skopje.

In the period of the excavation in 2007¹ in sec-

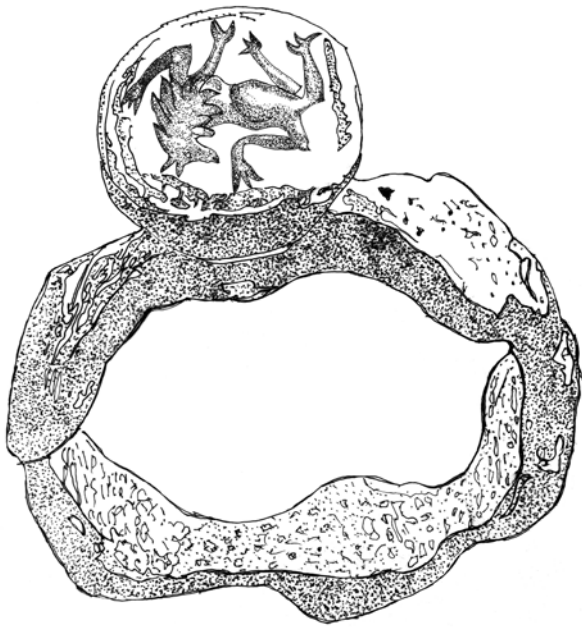
tor 26 which is 4 meters deeper than the road, near the triangular Turkish tower, placed on the area of a monumental wall from medieval times, cut with medieval waste pits from the 14th century, a well preserved, quality, silver molded ring with gold plate is found. On the upper surface of the head there is a lion engraved. The ring's inner diameter is 19 mm, height 23 mm, head 10 mm, weight 10,90 gr. The band is made from five four-leaf clovers joined by molding that make the circle of the ring. At the same time they are 5 crosses on the external surface, on every four-leaf clover from the ring bulges can be seen, plastic made even-sided crosses with half-arched ends. Over the band there is a thin neck with an octangular elongated flat head, on its upper surface there is an engraved line that runs along the external edge, while in the middle there is a lion as a relief of a quality engraving. The lion is presented in motion, his head is tilted and he is looking back, while his front paw and tail are raised, the tip of the tail ends in three parts. The lion is a representation of power and masculinity, also a lion in motion with his head tilted back symbolizes a guardian. This symbolism originates from Assyria² (or Μεσο-Ποταμ'α, in the Old Testament Arom maharaim or today Aldzesireh).

Officially the heraldry of drawing animals is believed to be brought to Europe by the crusaders (1096 – 1270)³ Still we have to point out to the argument that with the arrival of central Asian barbaric tribes to Europe in late antique and early medieval times, the

¹ The excavation was financed by the museum of the city of Skopje. The research is led by Professor Dragi Mitrevski, Ph D from the Faculty of Philosophy- Skopje, archeology department. In July and August 2007 the above signed person also took part, in the middle of August we found the ring, but sadly in the process of conservation, the gold plate was ruined so in the catalogue of archeological research in 2007 and the exhibition in the museum of the City of Skopje, the ring wasn't gold-plated and is an ordinary silver ring.

² Александар Матковски, *Грбовите на Македонија, Куманово 1990, 12.*

³ *ibid.*, 12.

Drawing of the ring

The drawing of a lion on the head of the ring

cult of wild animals such as the lion and the wolf was brought by totems.

In the above mentioned book by A. Matkovski, there are two Bulgarian seals where a lion is represented, one is from the 13th and the other from the 14th century.⁴ For the first time in medieval Bulgaria on the coins of Ivan Shishman there is a lion monogram as a personal symbol, dated between 1371 – 1385.⁵ In general, it is accepted that the Bulgarian dynasties Asen, Shishman and Tertei have Cuman roots. From the Tertei dynasty, in Macedonia we have the “brother” of Tzar Dushan, Jovan Dragushin.⁶ His portret is painted on the icon in the north half of the western wall of the monastery in Polog (1343 – 1345). On his face we can see Mongolian features, proving that the portrait is authentic.⁷ On the other hand in late mediaeval century Vuk Brankovik ruled in Skopje from 1371 to 1377 and he made coins with lions on them, the sign on his coins is ВЪЛК, ВЪЛКОВЪ

ДИНАРЬ⁸. We know that he had a lion seal in 1386 when he retreated to Kosovo. In August 1388 several monks came to Serbia from Jerusalem seeking help promised by Serbian rulers, and among others they called on Vuk Branovich, who like the others, sent a letter to Dubrovnik with a lion in the middle of the seal⁹ The seal is small and if it is small it is most likely made by a ring.

Studying literature concerning ring-seals with lion signs, we paid the most attention to our surroundings. In 1984 a catalogue of jewelry was issued in the Belgrade museum¹⁰ where two rings were displayed with an engraved lion on the head or seal-ring with a lion, made from molted silver in nilelo technique purchased from an unknown location. In 1990 there was another catalogue from the same institution in Belgrade¹¹ In that catalogue there were 22 rings with

⁴ *ibid.*, 44

⁵ Йорданка Юрукова - Владимир Тенчев, *Български средновековни монети*, София, 1990, 172;

⁶ Цветан Грозданов, *Живописот на охридската архиепископија*, Скопје 2007, 142 белешка 6.

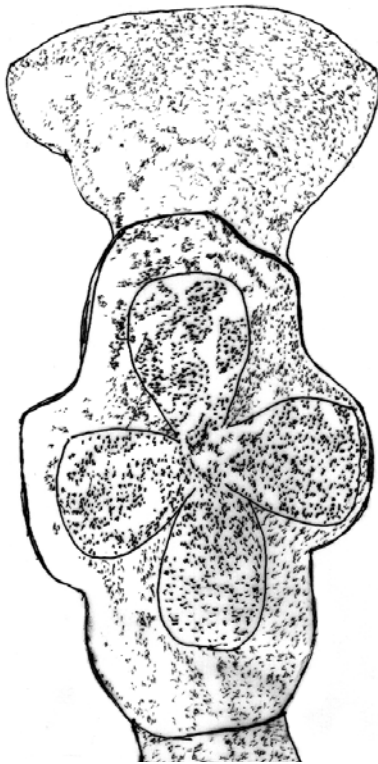
⁷ This is proof that Cumans were aristocrats in Bulgaria in late medieval period, they ruled the Bulgarians Slavs even though they were a minority and assimilated Christians, they still kept the tradition of their ancestors by using their names, Aldamir, Beserav, Asen, Belgun and others. Cumans are preserved in Macedonia in the name of the city of Kumanovo or the village Kumanichevo and other.

⁸ Sime Ljubic, *Opis juznoslovenskih novaca*, Zagreb, 1875 *tabla 12 i 13*.

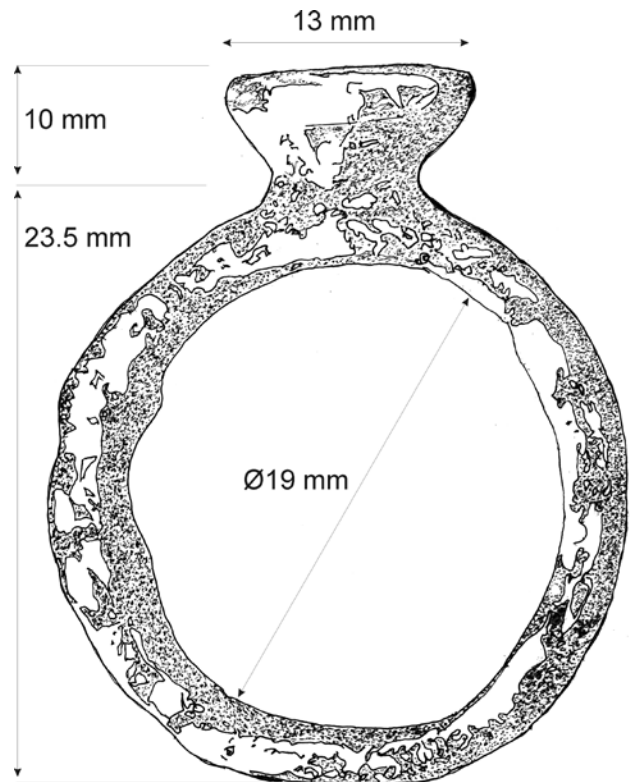
⁹ Стојана Новаковића, *Хералдички обичаји код Срба у примени и книжевности*, на посе штанпано из годишнице VI/1884, 66.

¹⁰ Марија Бјаловић -Хаџи Пешић, *Накит 8 - 18 век у музеју града Београда*, Београд 1984. Rings that caught my attention are numbered in catalogue: 405, T. X/4, XLV/1, cat. No. 411.T. X/6, XL11/4

¹¹ Десанка Милошевић, *Накит од 12 до 15 век*, Из збирке народног музеја-Београд, Београд. Picture:74, 82, 83, 89, 110, 113, 114, 117, 118 (found in Skopje), 119, 120, 131 (originates in Ohrid), 133 (the author supposes it's a lion), 134 (it is supposed that it is a lion), 141, 145

A four leaf clover with a protruding version of the Cross

Dimensions of the gilded ring

a lion seal, two of which are in Macedonia, one in Skopje and the other in Ohrid. In 1998 the same museum issued a special book of rings of Medieval Rulers¹² luxury rings which the author believes belonged to historical individuals from medieval times in Serbia. This means that this type of rings were worn by medieval nobility and are a reflection of their personal power and wealth. In the book, seal-rings with lions are displayed on number 4, mentioned in the previous book, but in this work they have a new connotation. Comparing them to the above mentioned Bulgarian rings we can see that the Bulgarian rings are of higher artistic quality, the lion is more robust, it is a full drawing, clearly and artistically executed, while the Serbian are styled with lower artistic quality, thin lines only slightly show that it is a lion. The

(it is supposed that it is a lion), 151, 161, 166, 167, 170, 178. No matter the type of ring they belong, whether they are with a raised neck, two-layer neck, a ring with tight elongated neck and ribbed band, a ring with bulging molded neck or ring with Verkantung chain, the knight rings are rings from classical trade and six-angled head, what is common about all these forms is that they have an engraved lion on the top of the seal and date to the 14th and 15th century.

¹² Бранка Иванић, *Прстење српске средновековне властеле*, Збирка народног музеја Београд, Београд 1998. Picture: 4 (A lion in motion with shield is shown on the ring's head), 13, 15, 16.. .

ring from Kale Skopje is unique as a drawing and so far only known to the world according the completion and the technique of casting.

The seal-rings as probably worn by a nobleman on the middle finger of the right hand, a sign of his function since it was placed in notable and clear sight. Jovan Dragash wore his ring on the small finger on his right hand, but that is not a seal-ring¹³. The five clovers on the band of the ring with building crosses found on Kale Skopje, shows deep piety a decoration from the Macedonian medieval period by the end of the 14th century. This ring must have been the seal of a certain individual who had a holy function since at the time when conquerors came to Macedonia, therefore it is no accident that the lion is tilted back. This ring takes up a place in Macedonia heraldry so in the future others can discover and interpret the drawings of the lion on the seal to find the person who owned this ring, who must have been a knight.

¹³ I visited the Polog monastery on 2nd of May 2013. No reproduction can show the ring on his right hand, so I travelled personally to see it, only there was another type of medieval ring shown on the portrait.

Стевче Тодоровски
ПРСТЕН - ПЕЧАТ ОД КАЛЕ - СКОПЈЕ

Резиме

Во центарот на градот Скопје се издига месноста "Кале" висока 45 метра. Оваа песочна тераса на јужниот дел ја претставува скопската тврдина. Фактички тврдината го претставува горниот утврден град или акрополата, а во подножјето на тврдината кон југ - југоисток каде што денеска е старата скопска чаршија, се наоѓало подградието кое комплетно со горниот и долниот дел од градот, од левата страна на текот на реката Вардар го претставува средновековно Скопје. Во периодот на ископувањата во 2007 год. во секторот 2 б на длабочина од 4 м од нивото на патот, во близина на триаголната турска кула, која е поставена на простор монументален ѕид од среден век, пресечено на места со средновековни отпадни јами од 14 век, пронајден е добро сочувван, полнолеан прстен од сребро со позлата. На горната површина од главата на прстенот е изгравирани лав. Прстенот е со внатрешен дијаметар од 19мм, висина 33 мм, глава 10мм, тежина 10,90 гр. Обработот е создаден од пет четирилисни детелини споени со лиење, кои го прават кругот на прстенот. Воедно тоа се пет крстови на површината од надворешната страна, на секоја четирилисна детелина од прстенот се гледаат испакнатини, пластична изведба на рамнострани крстови со полузаоблени краци. Над обработот се издига тенок врат со осмоаголна издолжена плоската глава. На нејзината горна површина е врежана линија што го следи надворешниот раб, додека во средината е втиснат лав, квалитетно изгравирани. Лавот е во движење, ја свртил главата и гледа назад, а предната лева нога и опашот се подигнати нагоре, врвот на опашот завршува со три краци. Лавот во хералдиката е олицетворенија на сила и мажественост, воедно лав во движење со свртена глава наназад симболизира чувар. Овој симболичен знак доаѓа од Асирија² (или Месопотамија, во стариот завет Агом maharaim или денеска Aldzesireh). Хералдиката на прикажување на животни, званично се толкува дека во Европа е донесена од страна на крстоносците (1096 – 1270) Сепак мораме да укажеме на аргументот дека со доаѓањето на централноазијатските варварски племиња во Европа, во периодот на доцната антика и раниот среден век, по пат на тотемизам бил пренесен и култот кон дивите животни како што е лавот и волкот. Во горе цитираната книга на А. Матковски, прикажани се два Бугарски прстени - печати со претстава на лав, едниот е од 13. а другиот од 14. век. За прв пат во средновековна Бугарија во монетите на Иван Шишман е прикажан монограм на лав, како личен симбол, кој се датира помеѓу 1371 – 1385. Генерално е прифатено дека бугарската династија Асен, Шишман и Тертеј имаат кумански корени. Од династијата Тертеј кај нас во Македонија како преставник го имаме „братот“ на Цар Душан, Јован Драгушин, насликан на фреска во северната половина на западниот ѕид од полошкиот манастир (1343 – 1345). Во неговиот лик гледаме монголски црти, што докажува дека портретот, сликарот го напра-

вил автентичен. Од друга страна во доцниот среден век во Скопје владеел Вук Бранковиќ од 1371 - 1377 год. и тој ковал монети со лав, натписот на неговите пари е ВЛКОВ, ВЛКОВДИНАР Знаеме дека имал печат со лав, во 1386 год. се повлекува на Косово. „Во август месец 1388 год. некои калуѓери од Ерусалим дошле во Србија по помош која ја ветице српските властодршци, меѓу останатите му се јавиле и на Вук Бранковиќ, кој како и останатите, им испратил писмо во Дубровник со мал печат, во средина со ѕвер како лав" Печатот е мал, ако е мал веројатно бил од прстен. Студирајќи ја литературата за прстени - печати, со престава на лав, најмногу обрнавме внимание на нашето опкружување. Во 1984 год. излезе каталог за накит на музејот на град Белград каде се прикажани два прстени со гравирани лав на главата или прстен - печат со лав. Работени се со леене на сребро во ниело техника од непознати наоѓалишта - откупени. Во 1990 год. се појавува друг каталог од истоимената институција во Белград. Во тој каталог се прикажани 22 прстени со печат - лав од кој два се од Македонија, едниот од Скопје а другиот од Охрид. Во 1998 год. истиот музеј издаде посебна книга со прстени од "Средновековните владетели". Тоа се луксузни прстени, за кој авторот смета дека некои од нив им припаѓале на историски личности од Српското средновековие. Значи дека овој тип на прстени ги носело средновековното племство и се одраз на лично богатство и моќ. Во книгата, прстени - печати со лав прикажани се четири, обработени се во претходната книга, но сега во ова дело имаат нова конотативност. Споредувајќи ги бугарските горе споменати прстени со српските, бугарските се со повисок уметнички квалитет, гледаме мотивот лав е нацртан робусно, полн цртеж, јасно уметнички изведен, додека српските се стилизирани со помал уметнички квалитет, тенките линии само нагвестуваат дека се работи за лав. Скопскиот прстен од Кале по цртеж е уникатен и единствен засега познат во светот, и по изведба и по техника на лиење. Прстенот - печат благородникот го носел веројатно на средниот прст од десната рака, одлика на неговата функција, и на тоа место е јасен и забележителен. Јован Драгаш, на фреската, прстенот го носи на малиот прст од десната рака, ама тоа не е прстен – печат.

Петте детелини на обработот од прстенот со испакнати крстови, укажуваат на длабока побожност, која е одлика во времето на Македонското средновековие од крајот на 14 век. Овој прстен сигурно бил печат на одредена личност, кој имал света функција, бидејќи ова е време кога освојувачите се веќе дојдени во Македонија, така што не е случајно да лавот е свртен назад. Овој прстен отвара простор во македонската хералдика, во иднина и други да се зафатат со откривање и толкување на цртежите на печатите со лав за да се пронајде личноста која го поседувала, а сигурно бил витез.